

Lokala ambitioner för ett Hållbart Rättvik

Hållbart Rättvik

Inte bara för att vi måste, utan för att vi verkligen vill!

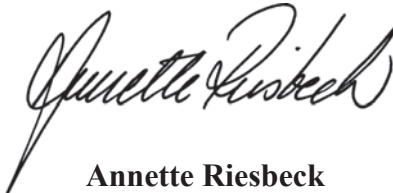
Vi blir fler och fler som inser hur mycket världen påverkar oss i Rättvik. När börsen går upp eller ner i USA så påverkar det inte bara mitt sparande och svenska företagare utan även innovatörer och entreprenörer i Kina, Sydamerika eller i någon annan del av världen. Oroshärdar och naturkatastrofer gör att människor flyr till vårt land och vår kommun. Världen är verkligen här och nu, och den påverkar oss på ett sätt som vi nog aldrig tidigare upplevt!

Eftersom vi så starkt påverkas av vår omvärld, måste vi också inse att det vi gör även påverkar världen. Hur vi betar oss, vad vi köper, väljer och uttrycker gör nämligen just det – påverkar den övriga världen. Det du och jag gör är därför viktigt för den globala utvecklingen och vi har ett ansvar för att försöka påverka världen i en schyst riktning. Dessa lokala hållbarhetsmål är första steget i vår ambition om att bli mer hållbara, för vår egen skull, men också för våra medmänniskor.

Arbetet påbörjades i september 2016 då representanter för UNDP (United Nations Development Programme) besökte Rättvik, som första kommun i landet. UNDP presenterade, för kommunfullmäktiges representanter, de 17 nya mål för hållbar utveckling som världens ledare beslutat att sträva mot. Efter det mötet bildades arbetsgrupper, som med stöd av kunniga tjänstemän inom respektive områden, fick i uppdrag att översätta innehållet i de globala målen till en lokal nivå.

I uppgiften ingick också att följa Rättviks kommuns fem nyckelord som är kopplade till kommunens hållbarhetsarbete: främjande, flexibilitet, innovation, engagemang och ekonomi. Med dessa ord vill vi understryka att vårt arbete ska fokusera på att underlätta och främja en hållbar utveckling, inte fokusera på att förbjuda, bestraffa och ta bort det ohållbara. Hellre morot än piska, hellre inspiration än skrämseltaktik!

I skrivandets stund har vi precis upplevt en het sommar som går till historien med stora konsekvenser för många bönder, skogsägare med flera. Världen är fortsatt en orolig plats och hoten mot en hållbar värld för kommande generationer är många. Men det finns fortfarande tid och möjlighet till förändring. Det vi hoppas på är att de lokala mål vi nu enats om i Rättvik ska bli ett första steg in i en mer hållbar värld, för vår kommun idag och imorgon – inte bara för att vi måste, utan för att vi verkligen vill!

Annette Riesbeck
Kommunstyrelsens ordförande

Ett ramverk som metod för hållbar utveckling

Att driva hållbar utveckling handlar om att kunna hantera och navigera tre ämnesområdens förutsättningar och ambitioner på samma gång. De ekonomiska, sociala och ekologiska systemen påverkar och påverkas av varandra.

För att lyckas med detta är en viktig förutsättning att skapa ett ramverk inom vilket vi kan utveckla och utvecklas, ett ramverk med både bredd och djup. Våren 2016 sökte vi en ingång för att skapa ett sådant ramverk. Vi hittade den ingången i form av 17 globala mål och i vår kontakt med svenska UNDP som är en del av FN:s utvecklingsprogram.

Ett strategiskt hållbarhetsarbete handlar nämligen också om att balansera de lokala förutsättningarna med händelser i vår omvärld. I en tid där allt fler politiska intentioner i Sverige och övriga världen lutar sig mot isolering, att bryta samarbeten och stänga gränser känns detta ramverk extra viktigt.

Den metod som fått bära vårt hållbarhetsarbete har handlat om att ta till vara på människors inneboende vilja att försöka skapa bättre förutsättningar för kommande generationer. Kraften i den viljan uppstöttad av kunskaper om hur systemen fungerar tror vi kommer vara det som gör att fler och fler på det lokala planet väljer att rikta sin energi mot ett gemensamt mål, ett hållbart Rättvik.

För det finns ingen hållbarhet i ett dåligt företagsklimat, människor som inte mår bra kommer inte kunna engagera sig i miljön, och utan starka och motståndskraftiga ekologiska system finns ingen grogrund för varken välmående eller ekonomisk långsiktig tillväxt.

Hållbarhetsarbete är därför ett lagarbete och alla spelare är viktiga om vi ska vinna matchen mot det ohållbara. Jag vill framhålla ett stort tack till alla kompetenta, engagerade och kreativa kollegor, politiker, företagare och andra som med stort hjärta och mycket engagemang hjälpt till att ta vårt arbete dit det är idag.

Nu återstår att omvandla dessa ambitioner till reella innehåll i verksamheter i vår lilla kommun, att se och mäta resultaten och att dela med oss av det vi gör. I vår kommun, precis som i många andra, har vi redan bevisat för varandra att vi kan uträtta stora saker tillsammans. Det finns redan många processer som är fantastiska i perspektivet hållbar utveckling.

Låt oss bygga vidare på det tillsammans och inom våra respektive kompetensområden. Det finns inget annat vi kan göra som är viktigare än att verka för hållbar utveckling.

Markus Svensson
Hållbarhetsstrateg i Rättviks kommun

Förord: Annette Riesbeck, Kommunstyrelsens ordförande	3
Förord: Markus Svensson, Hållbarhetsstrateg i Rättviks kommun	4
Innehållsförteckning	5
Mål 1: Ingen fattigdom	6
Mål 2: Ingen hunger	8
Mål 3: Hälsa och välbefinnande	10
Mål 4: God utbildning för alla	12
Mål 5: Jämställdhet	14
Mål 6: Rent vatten och sanitet	16
Mål 7: Hållbar energi för alla	18
Mål 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	20
Mål 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur	22
Mål 10: Minskad ojämlikhet	24
Mål 11: Hållbara städer och samhällen	26
Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion	28
Mål 13: Bekämpa klimatförändringen	30
Mål 14: Hav och marina resurser	32
Mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald	34
Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen	36
Mål 17: Genomförande och globalt partnerskap	38
Hållbarhetsarbetet i Rättviks kommun	40

Mål 1: Ingen fattigdom

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: UNAMID/Albert González Farran

Avskaffa all form av fattigdom överallt.

Fattigdom omfattar fler dimensioner än den ekonomiska. Fattigdom innebär bl.a. även brist på frihet, makt, inflytande, hälsa, utbildning och fysisk säkerhet. Man brukar tala om multidimensionell fattigdom. Särskilt utsatta är kvinnor och flickor. Det är viktigt att alla länder inkluderas oavsett deras ekonomiska status, då fattiga människor även finns i rika och medelinkomst-länder.

Att utrota fattigdomen är en grundläggande förutsättning för att uppnå människors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Rätten till social trygghet slås t.ex. fast i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, ändå saknar en stor andel av jordens befolkning grundläggande trygghet (bland annat personlig säkerhet, mat, vatten och sanitet).

I ett långsiktigt, förebyggande perspektiv, handlar ”ingen fattigdom” om att skapa förutsättningar för människor att kunna bära sin egen försörjning. Skapandet av fler arbetstillfällen blir därför avgörande för att lyckas med försörjningen.

Utifrån strukturen på det lokala näringslivet ser vi tydligt att vårt företagsklimat hamnar i fokus. Ett bra företagsklimat leder till fler företag, som i sin tur skapar fler arbetstillfällen.

Genom fungerande åtgärder och ökad samordning av insatser från kommunen, inom exempelvis skola och socialtjänst, kan vi tidigt ge ökat stöd till familjer och barn. Ett skapande av ”Familjens hus” i samarbete med Landstinget och olika ideella krafter är en väg i den riktningen.

Kunskaper om fattigdom i olika grupper behöver utökas. Med förhöjda kunskaper kan vi skapa och förbättra olika aktiviteter som bidrar till att utrota den. Detta kan också hjälpa oss att minska andelen som uppstår långvarigt ekonomiskt bistånd, samt att skapa bättre och mer riktade insatser till föräldrar och barn.

Lokala delmål

- Rättviks företagsklimat ska vara i framkant i Sverige.
- Rättvik ska bygga mer kunskap om livsförutsättningarna idag för invånarna. Exempelvis hur många hushåll som befinner sig under existensminimum.
- Ingen i Rättviks kommun ska leva under fattigdomsstrecket.
- Vi ska belysa och identifiera barnfattigdomen ytterligare för att skapa fler matchande åtgärder.

Mål 2: Ingen hunger

Foto: IAEA

Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

Tillgång till tillräcklig och näringsriktig mat är en mänsklig rättighet, som varje stat har en skyldighet att tillförsäkra sina medborgare. Idag lever omkring 850 miljoner människor i världen i hunger. Det är en mänsklig katastrof i sig, och hindrar dessutom många länders utveckling och tillväxt genom de effekter som otillräckligt näringsintag har för lärande och produktivt arbete. Särskilt fokus ska ligga på att trygga livsmedelsförsörjningen för flickor och pojkar, flickor i puberteten och gravida kvinnor som löper störst risk för svält och undernäring.

Livsmedelsförsörjning är särskilt beroende av välfungerande handel och marknader liksom av väl fungerande infrastruktur för transport och förvaring, när en stor del av jordens befolkning lever i städer.

Tryggad livsmedelsförsörjning främjas genom öppen och transparent handel, liksom rättssäkert, jämställt och jämlikt tillträde till marknader, forskning och innovation, finansiella tjänster, information och adekvat rådgivning, där den privata sektorn kan spela en viktig roll. Samtidigt är livsmedelssvinn och förluster längs hela värdekedjan ett stort problem.

Rättvik arbetar aktivt och nytänkande med att öka självförsörjningsgraden av livsmedel inom kommunen. En större medvetenhet skapar även ett mindre matsvinn.

Genom att främja lokal livsmedelsproduktion kan vi även säkerställa kunskaperna inom hela kedjan av matframställning, samt att vi vid en eventuell krissituation står väl rustade för att kunna säkerställa tillgång på mat.

Rättvik arbetar aktivt och innovativt för att möta utmaningarna inom äldreomsorgen gällande näringsbrist och undernäring. Detta görs genom att skapa en inbjudande måltidsmiljö med social samvaro och flexibla måltidsrutiner. Både skolungdomar och de äldre ska ha en lugn måltidsmiljö.

Lokala delmål

- Öka kunskapen om näringsinnehåll i mat, lagad från grunden av bra råvaror, jämfört med näringsinnehållet i snabbmat.
- Utveckla förutsättningarna för lokal matproduktion i alla led.
- Alla inom skola och äldreomsorg ska erbjudas en lugn, social, trevlig och säker måltidsmiljö.
- Erbjud frukost till alla skolungdomar, vilket främjar inläringen under dagen.
- Undersöka om vi har elever som hoppar över lunchen, analysera varför, samt arbeta med lösningar i de fall detta förekommer.

Mål 3: Hälsa och välbefinnande

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: Unicef/Bismarck Swangin Lembu

Säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.

God hälsa är en grundläggande förutsättning för människors möjlighet att nå sin fulla potential och att bidra till samhällets utveckling. Investeringar i hälsa genom till exempel hälso- och sjukvårdssystem är en återinvestering i samhällets utveckling i stort. Därtill är bästa möjliga hälsa, inklusive nödvändig hälso- och sjukvård, mat, vatten, ren luft, sanitet, hygien och läkemedel, grundläggande rättigheter.

Den globala trenden är att människor lever allt längre liv men i många fall saknas stödsystem för äldre personer. Den tilltagande globaliseringen innebär även en ökad risk för spridning av olika typer av hälsohot. Insatser som syftar till att motverka antibiotikaresistens är en viktig del av arbetet för skydd mot hälsohot och för att säkra tillgång till nödvändiga läkemedel. Skrivning om antibiotikaresistens finns i den politiska deklarationen.

Människor i Rättvik lever allt längre. Vi behöver därför ett ökat fokus på såväl rehabilitering som förebyggande insatser, såsom friskvård, aktiviteter för rörelse och stimulans. Andra viktiga områden är motverkande av vårdrelaterade infektioner samt förbättringsåtgärder för att minska fallolyckor.

De psykiska ohälsotalen stiger generellt hos främst ungdomar. Vi behöver stärka upp vårt förebyggande arbete för ett socialt hållbart samhälle i framtiden.

Rättviks kommun som organisation är den i särklass största arbetsgivaren i kommunen. Det är av stor vikt att vi fortsätter arbetet med att utveckla främjandet av arbetshälsa. Vi arbetar lyckosamt med detta ur flera olika perspektiv idag.

Många människor upplever en känsla av ensamhet. Vi kan motverka detta genom att skapa möjligheter för naturliga mötesplatser i samhället och genom att främja ett väl utvecklat föreningsliv.

Vi vill att våra kommuninvånare ska känna förtroende och en tillit till vårt samhällssystem.

Lokala delmål

- Vi ska fortsätta med arbetet att utveckla metoder för att locka till ökad rörelse och vardagsmotion för såväl barn, ungdomar och äldre.
- Vi ska medverka till att skapa mötesplatser och nätverk i samarbete med ideella organisationer och föreningar.
- Vi ska erbjuda en ökad valfrihet i vård och omsorg, vilket leder till en högre kvalitet för brukare och kunder.
- Vi har ett välfungerande åtgärdsprogram för att motverka mobbing.
- Vi driver en drogpolicy med nolltolerans mot droger.

Mål 4: God utbildning för alla

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: UNICEF/Shehzad Noorani

Säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

Utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet. Trots det beräknas fortfarande 250 miljoner barn inte kunna läsa och skriva när de når fjärde årskursen. 774 miljoner människor i världen är inte läs- och skrivkunniga, varav två tredjedelar är kvinnor. Forskning visar att inkluderande utbildning av god kvalitet för alla är en av de viktigaste grunderna för välbefinnande, hälsa och jämställdhet i varje samhälle. Det gäller särskilt för investeringar i flickors utbildning där effekterna är påtagliga när det gäller att främja inkluderande ekonomisk utveckling och minskad fattigdom. Utbildning har en viktig roll i att bidra till måluppfyllelse inom flera områden i 2030-agendan.

Utbildningssystem måste möta människors behov under hela livet – från tillgång till förskola över grundskoleutbildning till att alla unga personer ges möjlighet till gymnasie-, yrkes- och högre utbildning. Det stora antalet män och kvinnor som inte är läs- och skrivkunniga visar på att behovet av vuxenutbildning är avgörande. Alla könsbaserade skillnader i tillgång till utbildning måste avskaffas och alla, inklusive personer med funktionsnedsättning, måste ges likvärdig tillgång till alla utbildningsnivåer och möjlighet till livslångt lärande.

2030-agendan inkluderar tydligt utbildningens kvalitativa innehåll inklusive tillgången på kvalificerade lärare. Utbildningsfrågor ska ses utifrån behovet av kunskapsinhämtning under hela livet och då särskilt kopplat till möjligheten till deltagande i arbets- och samhällsliv. All utbildning ska främja värderingar, kunskaper och färdigheter, som bidrar till hållbar utveckling.

Lokala delmål

- Alla barn och unga i Rättvik, ska fullborda avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet som leder till relevanta och ändamålsenliga kunskaper.
- Alla ska ha tillgång till förskola av god kvalitet, som ger omvårdnad och förbereder barnen för att börja grundskolan.
- Entreprenörskap, innovation och kreativ förmåga är naturliga inslag i utbildningen för alla åldrar.
- Alla kvinnor och män ska idag och i framtiden ha samma tillgång till yrkesutbildning och eftergymnasial utbildning, inklusive högskoleutbildning, av god kvalitet.
- Alla ska få de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, ickevåld. Även en förståelse för globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling.
- Våra utbildningsmiljöer är anpassade för barn och personer med funktionsvariationer. Vi tar hänsyn till jämställdhetsaspekter och erbjuder en trygg, inkluderande och ändamålsenlig lärandemiljö för alla.
- Vi har behöriga lärare och uppmuntar vår personal till vidare studier.

Rättviks utbildningssystem ska fortsätta, att med hög kvalitet, möta människors och samhällets behov av utbildning under hela livet. Detta inkluderar tillgång till förskola, en trygg grundskoleutbildning, en attraktiv och kompetent gymnasieutbildning samt tillgång till yrkesutbildningar och högre utbildningsnivåer.

Tillgången av god utbildning är nyckeln till ökad kreativitet, förmågan att förverkliga sina idéer, att skapa förutsättningar för ett rikt liv. Därför är god utbildning en av de viktigaste grunderna för välstånd, hälsa och jämlikhet i vårt samhälle.

För Rättvik har entreprenörskap alltid varit ett kännetecken och en grogrund för hållbar tillväxt. Det är viktigt att vi ger eleverna i våra skolor möjligheten att möta entreprenörskapet, att lära sig mer om skapande, företagande, innovation och drivkrafter.

För oss är det viktigt med riktade arbeten som främjar värdegrunder. Utbildningarna i vår kommun ska inte variera beroende av kön, funktionsnedsättningar, klasstillhörighet eller andra skillnader.

Vår ambition är att skapa en utbildning som inspirerar till livslångt lärande, samt ger en god kunskap om hållbar utveckling.

Tillgången på kvalificerade lärare är en förutsättning för att säkerställa utbildning av god kvalitet.

Mål 5: Jämställdhet

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: UNAMID/Albert Gonzalez Farran

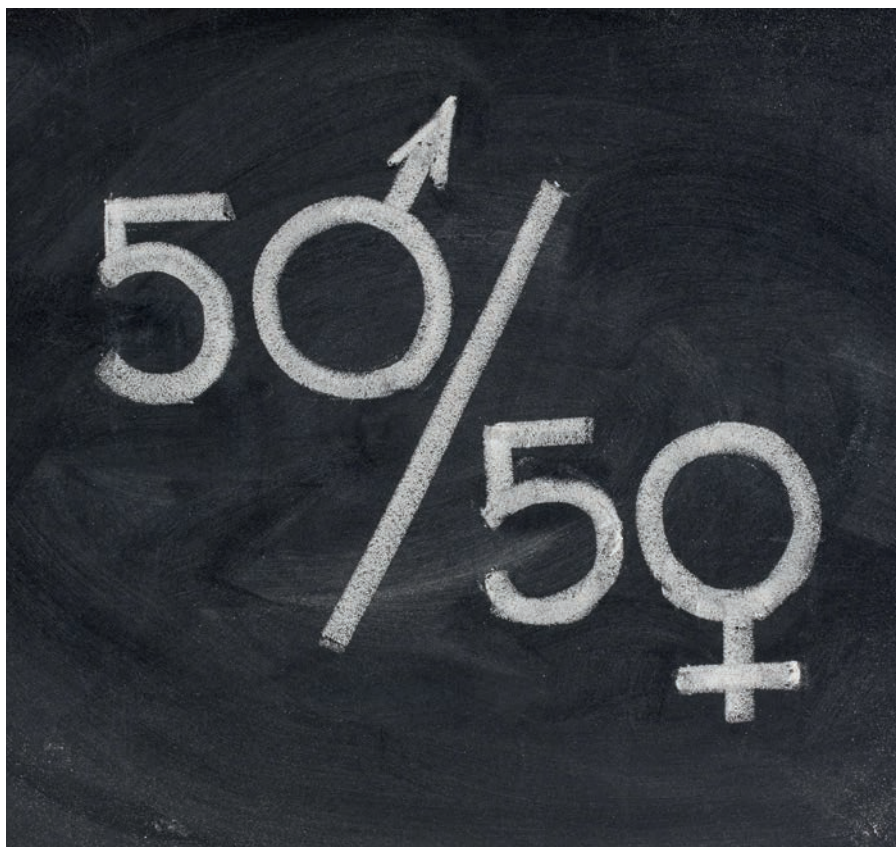
Uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt.

Jämställdhet är ett mål i sig liksom en förutsättning för hållbar och fredlig utveckling. Jämställdhet uppnås när kvinnor och män, flickor och pojkar har lika rättigheter, villkor, möjligheter samt makt att själva forma sina liv och bidra till samhällets utveckling. Det handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser i samhället. Kvinnors och flickors generellt underordnade maktposition i förhållande till män och pojkar måste upphöra.

Alla former av våld mot kvinnor och flickor drabbar såväl individen som samhället i stort och utgör ett hinder för jämställdhet och utveckling. Sociala normer och sedvänjor som sanktionerar ojämställdhet och våld mot kvinnor och flickor måste förändras. Den ojämna fördelningen mellan kvinnor och män av det obetalda hem- och hushållsarbetet utgör ett stort hinder för kvinnors och flickors möjlighet att utbilda sig och delta på arbetsmarknaden och i samhället på samma villkor som pojkar och män.

Ett samhälles välstånd ökar då kvinnor och flickor kan bidra på lika villkor som män och pojkar genom sina resurser och kunskaper. Att tillvarata kvinnors förmågor och initiativkraft är en viktig drivkraft för utveckling. Fattigdomen minskar och ekonomisk produktivitet och tillväxt ökar när kvinnor deltar i ekonomin och på arbetsmarknaden, har tillgång till resurser och tillträde till fungerande marknader.

Lokala delmål

- Öka transparensen och tydligheten i skillnader där de finns, genom exempelvis användande av könsuppdelad statistik.
- Skapa ett jämställt klimat i det offentliga och privata rummet, genom att verka för att alla former av våld mot alla kvinnor och flickor ska upphöra. Det innefattar sexuella trakasserier, sexuellt utnyttjande, människohandel, hedersrelaterat våld och kvinnlig könsstympning.
- Främja delat ansvar inom hushållet och familjen, värdesätta det obetalda omsorgs- och hushållsarbetet, samt och tillhandahålla offentliga tjänster, infrastruktur samt socialt skydd. Visa på goda exempel och främja en jämställd utveckling genom detta.
- Öka kvinnors och flickors egenmakt på alla nivåer samt deltagande och lika möjligheter till ledarskap på alla beslutsnivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet.
- Öka användningen och kunskapen av informations- och kommunikationsteknik, för att främja individens egenmakt.
- Verka för jämställd lönesättning.
- Arbeta förebyggande och främja kvinnors psykiska hälsa, med särskilt fokus på unga kvinnor.

Jämställdhet uppnås när kvinnor och män, flickor och pojkar har lika rättigheter, villkor, möjligheter och makt att själva forma sina liv och bidra till samhällets utveckling.

Alla former av våld mot kvinnor och flickor drabbar såväl individen som samhället i stort och utgör ett hinder för jämställdhet och utveckling. Sociala normer och sedvänjor som sanktionerar ojämställdhet och våld mot kvinnor och flickor måste förändras. ”Våga hjälpa” är en lyckad satsning från kommunen och ett bra exempel på hur vi kan samordna insatser i arbetet mot våld i nära relationer.

Den ojämna fördelningen mellan kvinnor och män av det obetalda hem- och hushållsarbetet medför bland annat att kvinnor är sjukskrivna i större omfattning, samt får lägre pensioner än män. Att främja kvinnors möjligheter till försörjning genom hela livet blir därför ett prioriterat fokusområde.

Det är viktigt att Rättvik bibehåller och stärker kvinnors entreprenörskap, företagssamhet och inflytande i politik och arbetsmarknad. Här har Rättvik fina resultat jämfört med många andra kommuner.

Det handlar sammanfattningsvis om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser i samhället.

Mål 6: Rent vatten och sanitet

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: UNICEF/Asselin

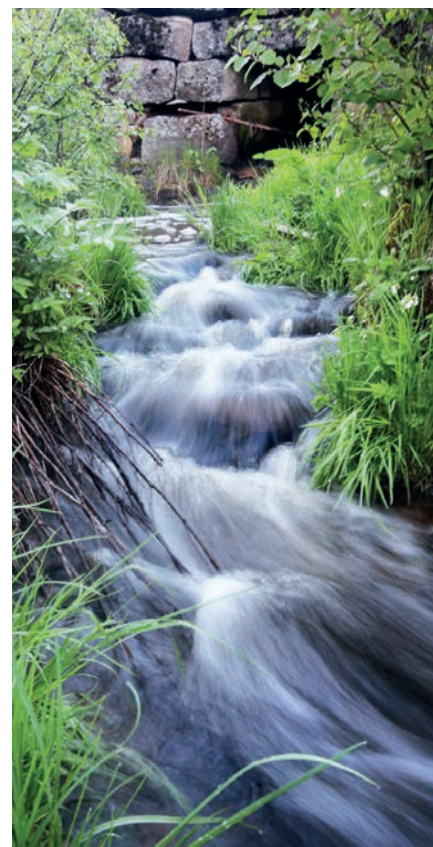
Säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitets- förvaltning för alla.

Vatten är en grundförutsättning för allt levande på jorden, och därmed också en förutsättning för en hållbar utveckling. En mycket stor andel individer som lever i fattigdom saknar tillgång till rent vatten och grundläggande sanitet. Orenat avlopp från industri och hushåll leder till att vatten förorenas och skapar en ohälsosam miljö som särskilt drabbar människor som lever i fattigdom.

Vatten är också en förutsättning för världens livsmedelsproduktion och energi-produktion och därmed kan brist på vatten bli orsak till konflikt. Integrerad och transparent vattenförvaltning både inom och mellan stater är en förutsättning för långsiktigt hållbar vattenanvändning. Effekterna av klimatförändringarna visar sig tidigt och tydligt i förändrad vattentillgång. Restaurering av ekosystemens vattenhållande förmåga är en nödvändig anpassningsinsats.

Avsaknaden av en pålitlig och närliggande vattenkälla och säkra, privata toaletter har djupgående effekter på livet för miljontals människor världen över. Konsekvenserna av detta är förödande och slår hårdast mot kvinnor och flickor och påverkar deras hälsa, säkerhet, utbildning, inkomstmöjligheter och familjerelationer. Kvinnor och flickor ansvarar ofta för familjens vattenförsörjning vilket leder till att kvinnor förlorar inkomstmöjligheter och att flickor missar skoldagar. Detta påverkar deras politiska, ekonomiska och sociala möjligheter. Tillgången till rent vatten och toaletter i skolan är avgörande för att flickor ska stanna i skolan, särskilt i pubertetsåren. Många kvinnor och flickor riskerar sin personliga säkerhet då de tvingas söka avskilda platser för att utföra sina behov eller hämta vatten.

Vatten är en fråga som är central för Rättviks möjligheter att utvecklas som boendeort, etableringsort och besöksort. Det är viktigt att vi säkerställer rent vatten i alla led, men samtidigt tillgängliggör och använder vatten och systemen som omgärdar ämnet.

I Rättviks kommun är en ”VA-planering” framtagen, bestående av VA-översikt, VA-policy och VA-plan. Dessa dokument hanterar hur alla byar i kommunen planeras bli hanterade vad gäller anslutning till kommunalt VA. För byar där det kommer att dröja med anslutning, eller där anslutning inte alls planeras, behöver tillsynen, med efterföljande åtgärdskrav intensifieras. Planen innehåller också förnyelseplaner gällande befintliga kommunala VA-anläggningar.

Rättviks avloppsreningsverk är under ombyggnad och kommer därefter att ha en kapacitet för 25 000 pe (personequivallenter) vilket kommer att räcka för lång tid framöver.

Kommunen behöver också se över viktiga vattendrag såsom bäckar, åar, tjärnar, sjöar för att säkerställa en bra vattenresurs för kommunens invånare. De områden som berör kommunen är; säkerställa vattentillgång, vattenkvalitet, ekosystemet och översiktsplanen.

Lokala delmål

- Tidigare framtagen ”Översiktsplan Vattentäkter och grundvattentillgångar i Rättviks kommun” bör uppdateras och snarast inarbetas i Översiktsplanen för Rättviks kommun.
- Arbetet med att ta fram en ny huvudvattentäkt bör snarast återupptas.
- Befintliga vattenskyddsområden bör ses över och vid behov förnyas.
- Se över kommunens dammanläggningar samt vid behov återställa vattenrelaterade ekosystem.
- Tillgängliggöra, levandegöra och säkerställa vår del av Siljan samt anslutande vattendrag som resurser för människor i bygden för aktiviteter såsom bad, fiske, turism och liknande.

Mål 7: Hållbar energi för alla

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: UN Photo/Eskinder Debebe

Säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.

Global tillgång till modern och förnybar energi och rena bränslen är en förutsättning för att kunna möta flera av de utmaningar världen står inför idag såsom fattigdom, livsmedelsförsörjning, klimatförändringar, rent vatten, hälsa och inkluderande ekonomisk tillväxt.

En stor andel av de ökade utsläppen av växthusgaser kommer från sättet vi utvinner, omvandlar och använder fossil energi. Andelen fossil energi utgör nästan 80 procent av den totala energitillförseln globalt. Mer kraftfulla åtgärder ska göras för att påskynda omställningen till ett mer hållbart energisystem globalt.

Efterfrågan på energi väntas enligt International Energy Agency öka med 37 procent till 2040. Samtidigt lever en stor del av jordens befolkning utan tillgång till el och en än större andel har endast träkol som energiresurs för matlagning, vilket är ett stort miljö- och hälsoproblem framförallt för kvinnor och flickor. Avsaknaden av el och hälso- och miljömässigt hållbara bränslen är en stor utmaning för fattigdomsbekämpning.

Åtgärder som påskyndar omställningen till ett mer hållbart energisystem är prioriterade. Redan idag finns laddstationer för fordon uppsatta på många platser och vi har tillgång till el från vindkraftverken i kommunens norra del.

Att bidra till smidiga lösningar, förankra och skapa delaktighet i omställningen är viktigt. Rättviksvind med det lokala delägarskapet i vindkraftverken är ett gott exempel med sin kombination av sociala, ekologiska och ekonomiska perspektiv in i förändringsarbetet.

Avseende förekomsten av tillförlitlig, hållbar och modern energi inom kommunens verksamhetsområden är det några fokusområden som sticker ut. Dessa områden är förnybar energi, belysning, fordonspark och laddningsstationer.

Lokala delmål

- Säkerställa att det finns tillgång till råd och kunskap från kommunen, länsstyrelsen eller andra parter.
- Fortsätta arbetet med utökning av vindkraftsparker. Se över möjligheten att installera solpaneler i kommunens/RFAB:s lokaler där det är möjligt.
- Undersöka möjligheterna till snabbare övergång till LED belysning i kommunens och RFAB-lokaler, parker och vägsystem.
- Se till att kommunens transportsystem är fossilfritt år 2030.
- Skapa fler laddningsstationer i kommuner i takt med att behoven ökar.

Mål 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: ILO/M. Crozet

Verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

Mer än hälften av världens arbetstagare befinner sig i osäkra anställningar, ofta instängda i en ond cirkel av lågproduktiva yrken med dålig lön och begränsad tillgång till både utbildning och socialförsäkringar. Detta gäller i högre utsträckning kvinnor än män. Under de kommande 20 åren väntas dessutom den globala arbetskraften öka med 800 miljoner människor, vilket kräver stora ansträngningar för att skapa nya jobb. Att främja makroekonomisk stabilitet och gott investeringsklimat, sysselsättning och anständiga arbetsvillkor är viktiga faktorer för hållbar utveckling.

Goda förutsättningar för privat företagande och entreprenörskap är en av grundpelarna för en tillväxt som hela samhället deltar i, och för att målet om utrotning av extrem fattigdom år 2030 ska kunna bli verklighet. För att företagen till fullo ska kunna utveckla sin potential är tillgång till nationella, regionala och globala marknader avgörande. Dessa faktorer är också viktiga för utländska investeringar, som kan ge ett viktigt bidrag till sysselsättning, innovation, teknologiöverföring och produktiv kapacitet.

Främjande av anständiga arbetsvillkor bör bedrivas parallellt med att utvidga tillgången till grundläggande sociala förmåner. Sociala trygghetssystem främjar trygga individer, minskar risken att barn exploateras, stabiliserar ekonomin vid kriser och underlättar mobiliteten på arbetsmarknaden. Skrivningar om sociala trygghetssystem går att återfinna under mål 1.

Vi kommer fortsätta vårt arbete med att skapa goda förutsättningar för företagande och entreprenörskap. Detta bidrar till en ökad tillväxt som gör att vår landsbygd och människor som bor här utvecklas. Ett gott investeringsklimat, sysselsättning och anständiga arbetsvillkor är viktiga faktorer för hållbar utveckling och ett expansivt näringsliv. Rättvik har en lång historia som välbesökt turistort. Besöksnäringen har en stor påverkan på vår fortsatta utveckling, både i form av företagande och entreprenörskap, men också för inflyttning till kommunen.

Att fokusera på att kommunen sticker ut – som en attraktiv arbetsgivare, som vågar tänka nytt och innovativt och nå ut i marknadsföringen av detta – bidrar till att intresset för Rättvik som boendeort kommer att öka.

Om invånarantalet på sikt ökar, och vi får ett större skatteunderlag, så kan vi utveckla den goda service vi idag har i offentlig sektor och bidra till en hållbar ekonomisk tillväxt. Detta sammantaget gör att Rättvik behåller sin attraktionskraft som en bra boendekommun för både unga och äldre, samt att kommunen förblir en attraktiv arbetsgivare.

Lokala delmål

- Fokusera på att förbättra förutsättningarna för integration och mångfald ur olika perspektiv.
- Förbättra klimatet för företagande och innovationer.
- Implementera turismstrategin.
- Skapa förutsättningar för Rättviks kommun som organisationsform att utvecklas som en attraktiv arbetsplats.
- Bygga strukturer som uppmuntrar nytänkande, djärva idéer och framåtanda.

Foto: IAEA/Dean Calma

Bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.

En väl fungerande och hållbar infrastruktur genererar flera positiva effekter och främjar ekonomisk tillväxt och utveckling.

Över hälften av världens befolkning bor i urbana områden. År 2050 väntas andelen ha stigit till 70 procent. Politik som ökar produktionskapaciteten, produktiviteten och den produktiva sysselsättningen, som främjar hållbar industriell utveckling, allmän tillgång till ekonomiskt överkomliga, tillförlitliga, hållbara och moderna energitjänster samt hållbara transportsystem och som ger motståndskraftig infrastruktur av hög kvalitet blir alltmer viktig i en urbaniserad värld.

Att investera i infrastrukturen och anpassa industrier för att göra dem hållbara, med effektivare resursanvändning och fler rena och miljövänliga tekniker och industriprocesser är alla viktiga sätt för att underlätta en hållbar utveckling.

I Rättvik ska vi fortsätta att verka för ett gott företagsklimat. Med detta som grund skapas förutsättningarna för entreprenörskap, innovation, kreativitet och skaparanda. Detta är en viktig förutsättning för hållbar utveckling, att skapa ett klimat för nytänkande och framsteg. Det leder till ökad attraktionskraft och starkare ekonomi. Denna ambition måste ligga inom ramen för vad våra sociala- och ekologiska system orkar bära, helst ska den ekonomiska vinningen innebära förstärkningar av de sociala- och ekologiska systemen.

Eftersom företagen i Rättvik är små, med oftast endast några få till ett tiotal anställda, är det generellt svårt för företagen att på egen hand säkerställa hållbarhetsfrågorna i sina verksamheter. Kommunen kommer därför arbeta fram olika former av stödpaket och stödfunktioner som kan hjälpa företagen i sina ambitioner. Till detta kommer en fortsatt satsning på effektiva och miljövänliga transporter inom och utom kommunen, inklusive utveckling av säkra cykelvägar.

Lokala delmål

- Dra full nytta av Tillväxt & Tillsyn och med hjälp av detta gynna hållbart företagande i kommunen.
- Prioritera att säkra upp en effektiv och väl fungerande infrastruktur, som skapar tillit till systemen.
- Ett väl utbyggt bredbands- och fibernät ska så långt möjligt kunna erbjudas alla i Rättvik.
- Ta fram ett effektivt analysverktyg för mätning av företagens aktuella hållbarhetsstatus.
- Inkludera hållbarhetsaspekter som krav i all kommunal upphandling på sikt, säkerställ att lokala näringslivet har förutsättningar för att leva upp till hållbarhetskraven.
- Utveckling av ex innovations-tävlingar och liknande uppmanande aktiviteter är viktigt.

Mål 10: Minskad ojämlikhet

Foto: UN/Photo Eric Kanalstein

Minska ojämlikheten inom och mellan länder.

Ekonomisk utveckling kan leda till minskad fattigdom för individen och samhället. Vi måste verka för att tillgången till resurser och möjligheten att delta i och påverka samhällsutvecklingen är rättvis, inom länder såväl som mellan länder. Även om många fattiga länder har haft en positiv ekonomisk utveckling med minskad fattigdom, så har klyftorna mellan individer och grupper, baserat på bl.a. kön, ålder, etnicitet och ekonomisk och social status, ökat.

Stater bär huvudansvaret för att främja jämlikhet i samhället, eftersom ojämlikhet har sin grund i strukturella förhållanden. Ett jämlikt samhälle bygger på principen om allas lika rättigheter oberoende av t.ex. kön, sexuell läggning, etnicitet, religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning och härkomst, som grund för en rättvis fördelning av resurser och såväl ekonomiskt som politiskt inflytande i samhället.

Ojämlikhet handlar också om skillnader i tillgång, förutsättningar, resurser och förmåga att bidra till och tillvarata potentiella möjligheter till utveckling. Det gäller på alla nivåer, från skillnader i möjligheter som individer har till skilda förutsättningar till utveckling mellan länder. Ojämlikhet tenderar att permanenta fattigdom eftersom fördjupad fattigdom i olika dimensioner försvårar för människor och samhället att ta del av utveckling. Ojämlikhet handlar ofta om bristen på rättvis tillgång till resurser och nyttigheter, så som exempelvis tillgång till rent vatten, och är därför också en källa till konflikt.

Frågan om jämlikhet knyter an till merparten av övriga målområden. Utbildning av god kvalitet, för alla genom hela livscykeln, är en nyckel till att bygga ett demokratiskt samhälle och att främja jämlikhet och jämställdhet. Rättvis tillgång till hälsoservice och till förhållanden som främjar en god hälsa främjar god livskvalitet och möjligheter till försörjning, även för människor med begränsade resurser.

Vi ska möjliggöra och verka för att alla människor blir inkluderade i vårt samhälle. Vi ska även bidra till en ökad dialog mellan människor och skapa fler mötesplatser där dessa dialoger kan äga rum.

Vårt Kulturhus och våra bibliotek är en viktiga mötesplatser. Utanför centralorten är ofta lanthandeln och skolan viktiga knutpunkter för gemenskap och samvaro.

I vårt arbete är det viktigt att säkerställa arbetsmodeller och metoder för att öka jämlikheten i alla led. Ett exempel är arbetsmodellen "Våga Hjälpa".

Lokala delmål

- Vi arbetar för nolltolerans gällande våld i nära relationer.
- Vi tar fram resurser, rutiner och aktiviteter för en ordnad, säker och ansvarsfull integration.
- Vi arbetar för fler praktikplatser och sommarjobb, för en ökad inkludering i samhället, för alla.
- Vi utvecklar kontinuerligt våra mötesplatser.

Mål 11: Hållbara städer och samhällen

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: UN Photo/JC. McIlwaine

Städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

Urbaniseringen är omfattande och transformerande i hela världen. Över hälften av världens befolkning bor i urbana områden. År 2050 väntas andelen ha stigit till 70 procent. Städer går ofta i bräschen för utveckling, och är nav för innovationer och nya idéer. Den snabba och stora inflyttningen till städer ställer nya krav som behöver bemötas på ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart sätt.

Växande städer kan skapa nya möjligheter för ekonomisk tillväxt men kan också bidra till ökade sociala klyftor och påfrestningar på ekosystem. Rättighetsperspektivet och rätten till bostad är en viktig utmaning. Idag bor en miljard människor i slumområden. Fattigdom, svaga förvaltningar och otillräcklig planeringskapacitet leder till att slumområden uppkommer och växer. Dessa har stora brister i fråga om tillgång till hälsosamma bostäder, rent vatten, tillfredställande sanitetslösningar, trygg energiförsörjning och avfallshantering samt trygghet och säkerhet för individer som bor där. Katastrofriskreducering och återuppbyggnad av bostäder i post-konfliktområden bidrar till hållbar utveckling.

Hållbar stadsutveckling omfattar hållbart byggande och hållbar planering inklusive bostäder, offentliga platser såsom parker och torg, transporter, återvinning och säkrare kemikaliehantering som i sin tur kräver bl.a. institutionell kapacitet, och ny teknik.

Hållbar stadsutveckling kräver samarbete mellan sektorer och styrning på flera nivåer samtidigt (nationell, regional, kommunal och lokal nivå), inklusive utvecklade former för dialog med medborgare och näringsliv. Hållbar stadsutveckling bör särskilt ta hänsyn till kvinnors och flickors behov av infrastruktur och sanitet. Hänsyn bör också tas till personer med funktionsnedsättning, barn, samt äldre människors behov.

I en tid av urbanisering är det viktigt för vår hållbara utveckling att vi genom god planering och handlingskraft skapar förutsättningar för människor att leva innehållsrika liv i vår bygd. Genom att utveckla kommunikationer, infrastruktur och bostäder kan vi nå detta. Det blir viktigt att tillgängliggöra kultur och natur och att skapa förutsättningar för hållbart företagande samt möjligheter till arbetspendling.

Vi erbjuder differentierade bostadsområden som är inkluderande, säkra och överkomliga för våra invånare. Att utveckla det öppna landskapet för odlingsbar mark och åkermark bidrar till vår attraktionskraft.

Vi kommer också att jobba för en fungerande kollektivtrafik, med möjlighet för fler att kunna bosätta sig i olika delar av kommunen, och ändå ha möjlighet till snabb jobbpendling in till Rättvik och vidare ut i regionen.

För att nå ett hållbart samhälle är det viktigt att invånare får tillgång och information om återvinning, förnyelsebar energi, alternativa kommunikationsmöjligheter och liknande.

Lokala delmål

- Utveckling av kommunikationer och förutsättningarna för arbetspendling.
- Utveckling av lokal service och förutsättningarna för företagande.
- Öka social hållbarhet genom att tillgängliggöra kultur och natur.
- Öka social hållbarhet genom diversifierat bostadsutbud, bostäder med olika upplåtelseformer inom samma geografiska område.
- Arbeta aktivt för att översiktsplanen ska bli ett vägledande dokument med höjd och framtidstro.

Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: UN Photo/Kibae Park

Främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

Omställning till en hållbar konsumtion och produktion av varor och tjänster är en nödvändighet för att minska negativ påverkan på klimat och miljö samt människors hälsa. Särskilt utvecklingsländer påverkas i hög grad av klimatförändringar och annan miljöpåverkan vilket innebär ökad fattigdom och minskad välfärd.

En hållbar konsumtion och produktion innebär en effektiv användning av resurser, hänsyn till ekosystemtjänster som är nödvändiga för försörjningen samt minskad påverkan från farliga kemikalier. Detta innebär inte bara miljöfördelar utan även sociala och ekonomiska fördelar såsom ökad konkurrenskraft, näringslivsutveckling på en global marknad, ökad sysselsättning och förbättrad hälsa och därmed minskad fattigdom. Hållbara konsumtions- och produktionsmönster är därför även en förutsättning för att ställa om till en grön ekonomi och för en hållbar utveckling.

Hållbar konsumtion och produktion är en tvärgående fråga som kompletterar andra mål. För att ställa om till hållbara konsumtions- och produktionsmönster behövs en rad verktyg och åtgärder, på olika nivåer och genomförda av olika aktörer. Utbildning är en viktig hörnsten. Genom utbildning kan människor förvärva värderingar, kunskaper och färdigheter som möjliggör för dem att bidra till en hållbar utveckling. En annan hörnsten är information. Tydlig och lättillgänglig information i form av bland annat miljömärkning, konsumentupplysningstjänster, produktinformation i butiker samt webbaserad information etc. möjliggör för konsumenterna och andra aktörer att göra ansvarsfulla och hållbara val av produkter och tjänster och att ställa om till mer hållbara livsstilar.

Det globala 10-åriga ramverket av program för hållbar produktion och konsumtion (10YFP) som antogs vid FN:s möte om hållbar utveckling i Rio 2012 kommer att vara ett viktigt verktyg för genomförande av detta mål.

Lokala delmål

- Vi ska systematisera processen kring kommunens konsumtion och inköp, där en politisk referensgrupp kan möta inköpsansvarig och berörda tjänstemän för att diskutera vägval inför inköp. Denna grupp ska vara flexibel i sin sammansättning och fokusera på att främja hållbara val kopplat till inköp, samt skapa förutsättningar för att inköpsansvarig har system, stöd och kunskaper för att kunna nå de ambitioner som finns i kommunen.
- För att få fram konkreta uppgifter om vår påverkan genom konsumtion och produktion ska vi kontinuerligt jobba med mätningar av detta. Analyser blir underlag för att se över produktions- och konsumtionsmönster. Sådana mätningar ska alltid relateras till social och ekonomisk hållbarhet för att säkerställa effekter och genomförbarhet.
- Utbilda ledningsgruppen för att skapa engagemang och kunskap kring livscykelanalyser. Ledningsgruppen får sedan enkla och roliga verktyg för att själva jobba med sin personal, med fokus på analyser av livscykeln för enkla och vardagliga produkter.
- Vi måste engagera bolagen i detta arbete då de står för en stor del av kommunens påverkan, både ur konsumtions- och produktionsperspektiv. Det är därför prioriterat att skapa aktiviteter tillsammans, samt tipsa om deltagande i olika regionala nätverk som matchar bolagens verksamheter. Vi ska även diskutera syfte/lönsamhet och arbeta med styrelsernas medlemmar för att få bredd i arbetet.

Vi kan se att vi ökat medvetenheten och kunskapen på området bland våra medarbetare. Detsamma gäller till olika aktörer i vår närhet, främst kopplat till hållbara konsumtions- och produktionsmönster. När vi ökat medvetandegraden och kunskapen ytterligare ser vi att det blir lättare att göra rätt val i omställningsarbetet, mot en hållbar konsumtion och produktion, av både varor och tjänster.

Produkternas totala livscykelkostnader kommer på sikt att vara en avgörande faktor för val av produkter. I nära samverkan med våra intressenter vill vi fortsätta resan som ska resultera i den övergripande målsättningen, det vill säga att minska den negativa påverkan på klimat, miljö och människors hälsa.

Mål 13: Bekämpa klimatförändringen

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: UN Photo/Albert Gonzalez Farran

Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimat- förändringarna och dess konsekvenser.

Klimatmålet stödjer fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling och kan ge positiva synergieffekter och förutsättningar för att kunna bemöta flera av de utmaningar världen står inför idag så som livsmedelstrygghet, rent vatten, hållbart nyttjande av naturresurser och ekosystem, mänsklig säkerhet, jämställdhet, hälsa och ekonomisk tillväxt. Behovet av anpassning till pågående och kommande klimatförändringar är mycket stort särskilt för de minst utvecklade länderna och för de mest sårbara befolkningsgrupperna. Åtgärder behövs för att minska riskerna för, och konsekvenserna av naturkatastrofer.

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. En stor andel av de ökade utsläppen av växthusgaser i atmosfären kommer från sättet vi utvinner, omvandlar och använder fossil energi. Som följd av de ökade utsläppen riskerar vi gå mot en genomsnittlig global uppvärmning som överstiger två grader Celsius, vilket skulle få allvarliga konsekvenser för ekosystem, havsförsurning, mänsklig säkerhet, matproduktion, vattentillgång, hälsa och med ökad risk för väderrelaterade naturkatastrofer. Klimatpåverkan måste begränsas för att skapa förutsättningarna för fattigdomsbekämpning och en långsiktigt hållbar utveckling

Vi ska stärka vår motståndskraft, och förmåga till anpassning mot klimatrelaterade faror och naturkatastrofer. Vi ska även integrera klimatåtgärder i vår politik, strategier och planering på nationell nivå, samt förbättra utbildningen och medvetenheten om klimatfrågan och dess implikationer. Eftersom de globala målen vägleder oss ska vi bland annat sträva efter ett så kallat cirkulärt tänk (cirkulär ekonomi).

Avseende klimatrelaterade förutsättningar inom kommunens verksamhetsområden är det några områden som sticker ut som extra relevanta att fokusera på. Dessa områden är transporter, energi, lokal matproduktion, information och utbildning samt innovation och näringsliv.

Lokala delmål

- Kommunen ska arbeta för ett fossilfritt transportsystem till år 2030.
- Underlätta satsningar på och utbyggnad av förnybara energisystem, till exempel vindkraft, biogas och fjärrvärme/kyla.
- Underlätta och skapa förutsättningar för en ökad lokal produktion av livsmedel med hög kvalitet.
- Utveckla ett effektivt kunskapscenter för hållbart företagande samt på ett inspirerande sätt väva in klimat- och hållbarhetsrelaterade frågor i de flesta ämnen i skolundervisningen.
- Fortsätta satsningen på ett hållbart och innovativt lokalt näringsliv, för att härigenom skapa goda förutsättningar för företag att skapa arbetstillfällen genom satsningar på teknik och andra lösningar, för ett klimatsmart samhälle.

Mål 14: Hav och marina resurser

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: UN Photo/Martine Perret

Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.

Många av havens fiskebestånd är överutnyttjade och därför krävs en global ansträngning i syfte att vidta åtgärder som främjar återuppbyggnaden av hotade bestånd. För att säkra långsiktigt hållbara fiskebestånd bör fisket baseras på uppfyllande av maximalt hållbart uttag och hänsyn tas till särskilda förutsättningar i specifika regioner och havsområden. En tillväxt baserad på havens resurser visar på den potential haven har för global utveckling, inklusive fattigdomsbekämpning. Vattenbruket har i det här avseendet en nyckelroll och är en del i att trygga livsmedelsförsörjningen, under förutsättning att det sker hållbart.

Det är viktigt att fortsatt utveckla åtgärder och förvaltningsverktyg, för att hantera kända påverkansfaktorer som förorening, utfiskning och utvinning av naturresurser. Skydd och restaurering av kust och havsområden är nyckelåtgärder för att bevara biologisk mångfald och fiskeresurser, men även för att stärka motståndskraften mot klimatförändringar. Nya ytterligare utmaningar för att säkra havens produktion av livsmedel är marint skräp, inklusive mikroplaster, och i synnerhet havsförsurningen som visar på vikten av att koppla ihop havsfrågorna med arbetet med klimatförändringar.

Foto: Elma Okic WWF

Rättvik ligger långt från kust och hav, men det finns ändå minst två tydliga kopplingar mellan Rättvik och det globala målet om hav och marina resurser. Den ena kopplingen handlar om konsumtionen av marin fisk och andra djur och den andra kopplingen handlar om plastavfall och mikroplaster.

Kommunens ambition är att alla matvaror som härstammar från havet och som hanteras i kommunens egen regi ska vara miljömärkt på något sätt, alternativt kunna uppvisa en status som är fullt jämförbar med olika typer av miljömärkning.

Återvinning av olika resurser fungerar redan idag bra i Rättvik. Avseende plastanvändning inom kommunens gränser behöver kunskaperna förstärkas om vilka mängder det handlar om. Därför behövs en kartläggning av plastanvändandet och med detta som grund besluta om vilka förändringar som kan göras för att hitta andra material eller system som kan ersätta dagens.

Lokala delmål

- Alla livsmedel som kommer från havet och som Rättviks kommun serverar ska följa Världsnaturfonden WWF:s Fiskguide – en konsumentguide för köp av fisk och skaldjur. Detta behöver då även vara ett krav i upphandling av livsmedel.
- Kommunen ska verka för spridning av konsumentinformation om livsmedel från havet och vilka produkter man bör välja i första hand.
- En kartläggning av all plastanvändning i kommunens egen regi ska genomföras.
- Kommunen ska undersöka hur man kan ersätta användandet av plastprodukter inom olika kommunala verksamheter.
- Vi ska verka för en god och tillgänglig konsumentinformation om plaster och dess effekter.

Mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: UN/MINUSTAH/Logan Abasi

Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

Biologisk mångfald är en avgörande grund för jordens livsuppehållande system och vår nuvarande och framtida välfärd vilar på denna grund, såsom framhålls i konventionen om biologisk mångfald. En långsiktigt hållbar användning av naturresurser och ekosystemtjänster är en viktig faktor för att människor ska kunna ta sig ur fattigdomen permanent. Att ta ansvar för detta åligger utvecklade såväl som utvecklingsländer.

Det är oftast människor som lever i fattigdom, särskilt flickor och kvinnor, som är mest sårbara för utarmningen av ekosystemtjänster, såsom exempelvis dricksvatten, vattenrening och -reglering, erosionskydd och bördighet. Naturresurser och ekosystemtjänster påverkas även negativt av klimatförändringar.

Hållbar användning av skogsresurser inklusive minskning av avskogningen bidrar positivt till vårt klimat och till vår försörjning. Biologisk mångfald bidrar till ökad motståndskraft i ekosystemen. Att tillgodose mänsklighetens behov av livsmedel, energi, vatten, mineraler, läkemedel och förnyelsebara råmaterial utan att undergräva biologisk mångfald och genom att hållbart nyttja ekosystemtjänster och samtidigt minska utsläppen av växthusgaser är därför viktiga utmaningar.

Lokala delmål

- Vi ska värna biologisk mångfald i odlingslandskap och i vår skogsmark.
- Vi ska synliggöra ekosystemtjänster.
- Vi ska skapa flexibilitet i alla skydd av områden för kommande generationer.
- Verka för hållbart brukande av egen jord- och skogsbruksmark.
- Verka för att naturbetesmarker och ängsmarker med höga naturvärden betas i större utsträckning.
- Vara ett föredöme när det gäller skötsel av kommunens egen skogsmark när det gäller produktionsvärden, naturvärden, kulturvärden och sociala värden.
- Synliggöra ekosystemtjänster inför alla beslut som påverkar naturmiljön, till exempel när det gäller samhällsplanering, exploatering, byggande etc.
- Skapa förutsättningar för ett öppnare landskap.

Biologisk mångfald handlar om mångfald av ekosystem och arter, samt genetisk variation inom arter. I Sverige finns god kunskap om vilka arter som är mest hotade och vad som utgör hoten. Flest rödlistade arter återfinns i odlingslandskapets gräsmarker (ängar och hagar) och i skogsmark. Hoten utgörs främst av igenväxning av hagar och ängar samt avverkning i skogsmark.

I målet lyfts även ekosystemens direkta och indirekta bidrag till människors välbefinnande. Det handlar om att tillgodose mänsklighetens behov av livsmedel, energi, vatten, mineraler, läkemedel och förnyelsebara råmaterial. Allt detta ska ske utan att undergräva biologisk mångfald och genom att hållbart nyttja ekosystemtjänster och samtidigt minska utsläppen av växthusgaserna.

En viktig del i att engagera människor till insikter gällande ekosystem och biologisk mångfald handlar om att tillgängliggöra naturområden till människors vardag. Att skapa kopplingar mellan människor och naturen är därför prioriterat. Det är också viktigt att skapa flexibilitet i systemen så att kommande generationer lätt kan skapa nya skydd för viktiga områden, eller upphäva skydd som morgondagens lärdomar visar vara felsatta.

Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: UN Photo/Helena Mulkerens

Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.

Fredliga samhällen och frihet från våld utgör både ett mål och ett medel för hållbar utveckling. Inga varaktiga framsteg kan nås i en kontext präglad av våld, konflikt och hot om våld.

En väl fungerande statsförvaltning med ansvarsfulla institutioner, transparens och rättsstatens principer har alla ett fundamentalt egenvärde. De utgör grund för god samhällsstyrning inklusive korruptionsbekämpning och är viktiga drivkrafter för utveckling.

Alla människor är lika inför lagen och ska ha lika tillgång till rättvisa samt ska ha möjlighet att utöva inflytande och ansvarsutkrävande över beslutsfattande. God samhällsstyrning och rättsstatens principer är grundläggande mål och medel för utveckling.

Våld i alla dess former är ett av de största hoten mot utveckling både på individuell nivå och på samhällsnivå. Att minska och förebygga våld, särskilt mot kvinnor och flickor, liksom konfliktvåld är en viktig utmaning för 2030-agendan. Det gäller att bryta en upprepad våldscykel: Risken för konfliktdrabbade länder att återfalla i våld är betydande – risken att ett barn som utsatts för våld, som vuxen själv brukar våld mot andra, är överhängande.

Avsaknad av våld är en förutsättning för att människor ska kunna fatta fria beslut för egen del och för samhällets utveckling och styrning. Våld innebär inte bara mänskligt lidande och en förlust av människoliv. Våld raserar också den mellanmännsliga tillit och sociala sammanhållning som är grunden för ett samhälles ekonomiska, miljömässiga och sociala utveckling.

Begreppen demokrati och de mänskliga rättigheterna återfinns inte uttryckligen under mål 16. Dessa begrepp förekommer dock tydligt i den politiska deklarationen i 2030-agendan.

Fredliga samhällen och frihet från våld är både ett mål och ett medel för hållbar utveckling. Det är av stor vikt att Rättvik upplevs som en trygg plats för invånare och besökare, och att vi har planer och beredskap för svåra situationer om de skulle uppstå. Ett inkluderande samhälle skapar förutsättningar för människor att delta i samhällets utveckling. Det är även viktigt att Rättviks kommun jobbar med transparens och öppenhet i mötet med kommuninvånare och företagare.

Att minska utanförskapet och arbeta med smarta åtgärder för människor att bli inkluderade i samhället är en annan central fråga. Vi vill främja kreativitet, innovationsrikedom och entreprenörskap för alla.

Rättvik har i grunden en bra plattform genom det goda företagsklimatet. Här kan våra invånare realisera sina drömmar och idéer.

Våld i alla dess former är ett av de största hoten mot utveckling både på individuell nivå och på samhällsnivå. Att minska och förebygga våld, särskilt mot kvinnor och flickor, är en viktig utmaning.

Det gäller att bryta en upprepad våldscykel. Risken att ett barn som utsatts för våld, själv kommer att bruka våld mot andra i vuxen ålder, är överhängande. Avsaknad av våld är en förutsättning för att människor ska kunna fatta fria beslut för egen del och för samhällets utveckling och styrning. Våld innebär inte bara mänskligt lidande och en förlust av människoliv. Det raserar också den mellanmänniskliga tillit och sociala sammanhållning som är grunden för ett samhälles ekonomiska, miljömässiga och sociala utveckling.

Lokala delmål

- Säkerställa ett lyhört, inkluderande, deltagandebaserat och representativt beslutsfattande på alla nivåer.
- Säkerställa allmän tillgång till information och skydda grundläggande friheter.
- Kommunen har antagit en policy mot Våldsbejakande extremism.
- Kommunen leder arbetet med planer för kriser eller svåra situationer.
- Kommunen arbetar aktivt för ett gott företagsklimat. Det ger förutsättningar för minskat utanförskap och människors förmåga till egen försörjning.
- Utveckla arbetet i BRÅ.
- Arbeta förebyggande för att minska alla former av våld och dödligt våld överallt, samt eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr speciellt mot barn.

Mål 17: Genomförande och globalt partnerskap

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Foto: UN Photo/ Isaac Billy

Stärka genomförande- medlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

Omfattningen och ambitionen i den nya agendan kräver att det globala partnerskapet återvitaliseras för att säkerställa agendans genomförande. Det kommer att behövas ett intensivt globalt engagemang till stöd för genomförandet av agendan. Ett multi-aktörsperspektiv genomsyrar 2030-agendan och kommer även att krävas vid genomförandet. Regeringar, den privata sektorn, det samlade civilsamhället, FN-systemet och andra aktörer måste samverka för att nå de resultat vi har föresatt oss att nå genom 2030-agendan.

Genomförandet av agendan kräver mobilisering av ekonomiska resurser samt kapacitetsuppbyggnad och överföring av miljövänlig teknik till utvecklingsländerna på förmånliga villkor. Offentliga finanser, både inhemska och internationella, kommer att spela en viktig roll när det gäller att tillhandahålla grundläggande tjänster och kollektiva nyttigheter samt att katalysera andra finansieringskällor.

Att mobilisera de medel som krävs för att genomföra 2030-agendan bygger på en anda av global solidaritet och fokuserar särskilt på behoven hos de fattigaste och mest sårbara människorna och med deltagande av alla länder, alla berörda parter och alla människor.

Lokala delmål

- Utveckla olika former av strukturerad omvärldsbevakning brett inom kommunala verksamheter. Detta innefattar fyra olika delar:
  1. Utveckla metoder för omvärldsbevakning som en del av det politiska arbetet.
  2. Säkra upp att omvärldsbevakning blir en punkt på agendor inom såväl politiken som på tjänstemannanivån.
  3. Anordna föreläsningar, seminarier, med mera med inbjudna talare inom omvärldsbevakningsområdet.
  4. Säkra upp att omvärldsbevakningen får effekt och leder till aktiviteter av olika slag.
- Verka för samarbeten för hållbar utveckling med andra kommuner och mellan kommunen och civilsamhället, såsom föreningar, företag etc.
- Verka för att olika delar av kommunen, både politiker och tjänstemän, företar fler studieresor med välgrundade syften, gärna tillsammans med andra kommuner. Kommunen avser också att främja studiebesök från andra delar av Sverige eller internationellt.
- Verka för regional samverkan i omvärldsbevakning, t.ex. genom gemensamma seminarier, studieresor och erfarenhetsutbyte.
- Utveckla effektiva kanaler för omvärldsriktad informationsspridning till allmänhet, företagarkluster, föreningar etc.

Globaliseringen har kommit för att stanna. Det gäller att hantera alla dess följd-effekter och samtidigt vara beredd på vad den kan leda till så att negativa trender kan motverkas och möjligheter tillvaratas. Det är viktigt att besluten som fattas i kommunen grundas i kunskaper både om det lokala och det globala, för det krävs aktiviteter som leder till en ökad förståelse och insikt om vad som sker utanför vår kommuns gränser.

I en globaliserad värld är omvärldsbevakning av central betydelse och Rättvik vill därför verka för att detta blir en naturlig del av diskussioner på alla nivåer, både inom politiken och på tjänstemannanivå. Detta bör därför vara en punkt på alla kommunala agendor och något vi aktivt delar med oss av i mötet med grupper, organisationer, företag eller medborgare.

Rättvik ser mycket positivt på olika former av samverkan i frågor där hållbar samhällsutveckling står i fokus, t.ex. mellan Rättvik och andra kommuner och mellan kommunen och civilsamhället.

Att göra studieresor och ta emot studiebesök är båda viktiga delar av omvärldsbevakning. Det är viktigt att alla lärdomar tas tillvara från sådana tillfällen och att informationen sedan sprids. Studieresor bör göras på både politikernivå och tjänstemannanivå och ha ett tydligt syfte och en relevant ekonomi.

Ett hållbart Rättvik bygger på insikten om samspelet mellan det globala och det lokala

Det dokument du håller i din hand, eller läser på din skärm, är ett ramverk för vårt arbete där vi säkerställer att hänsyn tas till dessa områden.

Vidare bärs vårt gemensamma hållbarhetsarbete i kommunen av fem nyckelord:

- **Främjande**
- **Flexibilitet**
- **Innovation**
- **Engagemang**
- **Ekonomi**

Dessa finns med oss i utformningen av mål, strategier och aktiviteter.

Innehållet i dessa finns utförligt beskrivet på kommunens webbsida. Men i korthet vill vi skapa hållbarhet genom att uppmuntra till nya sätt att arbeta och tänka. Vi vill skapa engagemang och kreativitet inom de sociala, ekologiska och ekonomiska systemen. Vi är en liten kommun och i en föränderlig omvärld är det viktigt att hitta flexibilitet och förändringsbenägenhet i våra arbets sätt, i våra möten med varandra, i våra utvecklingsplaner.

Lyckas vi skapa förutsättningarna för att möta, värdera och utveckla

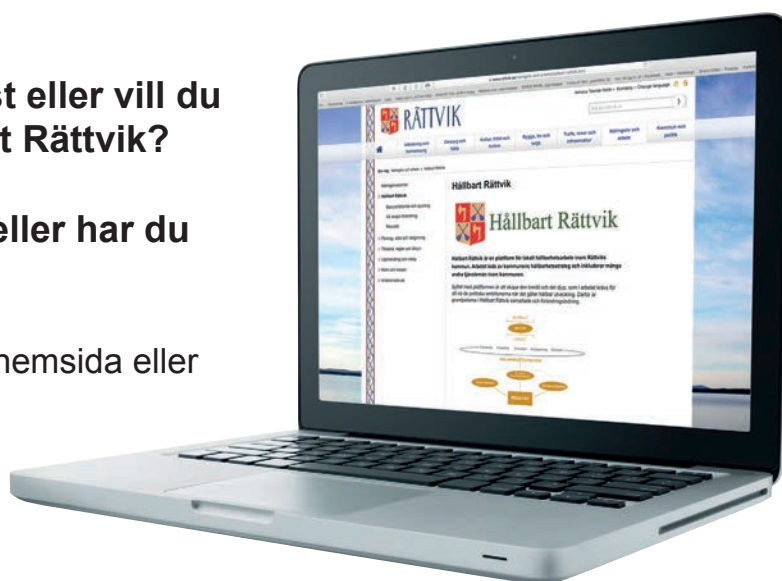
människors inneboende drivkraft och påhittighet inom sina respektive arbetsområden eller specialkunskaper, så vet vi att detta ger resultat. Arbetet med hållbarhet är därför en viktig och central del i kommunens arbete som attraktiv arbetsgivare, likväl som det är en central del av vår attraktionskraft beträffande inflyttning, företagsetableringar och mycket annat. Hållbarhet är därför i högsta grad en utvecklingsfråga och det är så vi vill driva den.

I grund och botten handlar hållbarhet om att skapa viljan till förändring på bred front. Det är bara då vi kan lyckas med ambitionen om att förändra världen för kommande generationer.

Har du synpunkter på det du läst eller vill du engagera dig för ett mer Hållbart Rättvik?

Vill du veta mer om vårt arbete eller har du något att berätta för oss?

Välkommen att kontakta oss via vår hemsida eller skicka ett mail till hallbart@rattvik.se.

Hållbart Rättvik är en plattform för lokalt hållbarhetsarbete inom Rättviks kommun. Arbetet leds av kommunens hållbarhetsstrateg och inkluderar många andra tjänstemän inom kommunen. Syftet med plattformen är att skapa den bredd och det djup, som i arbetet krävs för att nå de politiska ambitionerna när det gäller hållbar utveckling. Därför är grundpelarna i Hållbart Rättvik samarbete och förändringsledning.

Rättviks kommun • 795 80 RÄTTVIK
Telefon: 0248-700 00
rattvik.kommun@rattvik.se
www.rattvik.se